

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מזמור ושירה במגילות מדבר יהודה - 17334

תאריך עדכון אחרון 17-02-2014

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר אסתר חזון

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: esther.chazon@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 12:15-13:15

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס עוסק באוספים של המזמורים המקראיים והמזמורים החיצוניים מקומראן על סוגיהם השונים תוך בירור אופיו של כל אוסף וניתוח השירים החיצוניים שבו. דגש יושם על הדיאלוג עם המקרא במזמורים החיצוניים כמפתח להבנתם.

מטרות הקורס:

- להכיר את קורפוס המזמורים והשירים במערות קומראן.
- לרכוש כלים ומיומנויות לניתוח החיבורים ולהערכת תפקידים, ובראשם זיהוי וניתוח שיבוצי המקרא.
- ללמוד להשתמש במאגרי המידע ובכלים הביבליוגרפיים בתחום המגילות והספרות הקרובה להן.
- להכיר את אפיוני הספרות הכיתתית ולהבדיל בין טקסט כיתתי וטקסט לא כיתתי.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- למצוא כל מגילה במהדורות המדעיות ולהשתמש במהדורות אלו ללימוד ומחקר.
- לזהות הבדלי נוסח מסוגים שונים במזמורים המקראיים ולהבחין בינם לבין שינויים מכוונים כגון, עדכון לשוני או התאמה לתפקיד ליטורגי.
- לנתח מזמורים, שירים ותפילות בקורפוס המגילות תוך ניתוח מעמיק של שיבוצי המקרא ומשמעותם בחיבור החדש.
- להשוות את המזמורים, השירים, והתפלות מימי הבית השני לתפילות ישראל.
- לזהות את המונחים והרעיונות הכיתתיים.
- להבחין בין טקסטים כיתתיים וטקסטים לא כיתתיים שהובאו לקומראן.
- לתאר את קורפוס המזמורים והשירים במערות קומראן.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: התלמידים יקראו ויפרשו את המזמור הנלמד תוך התייחסות לשיבוצים המקראיים ולקריאת החובה לאותו שבוע.

בנושאים מסוימים, המחקרים יחולקו בין התלמידים וכל תלמיד יציג עמדה מחקרית שונה כבסיס לדיון. כל תלמיד יציג רפרט בכיתה או ידווח על רפרט שהוא כותב.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מגילות של מזמורים ממדבר יהודה – מיפוי הממצאים והשאלות המחקריות
2. מגילת התהילים ממערה 11 – מבט על והתפר בין מזמורי "מקראי" ל"חיצוני"

-
3. השיר לבורא במגילת התהילים ותפילת יוצר אור
 4. השיר לציון במגילת התהילים וכיוצא בו בספרות ובתפילה
 5. רשימת חיבורי דוד בחתימת מגילת התהילים, תפקיד הרשימה ואופי המגילה
 6. מזמור קנד והתפילה לשלומו של המלך יונתן (4Q448)
 7. שירי המשכיל וההגנה מפני שדים (4Q510-511)
 8. הקינות מקומראן והביקורת החברתית-פוליטית (4Q501, 4Q179)
 9. תפילת יוסף והפולמוס נגד השומרונים (4Q372)
 10. מגילת המזמורים הלא-קנונים והייחוס הפסודו-אפיגרפי (4Q380-381)
 11. ההודיות של כת מדבר יהודה – הודיות של הקהל
 12. ההודיות של כת מדבר יהודה – הודיות של המורה
 13. המזמורים, השירים והתפילות מקומראן בהקשר הספרות הקרובה להם

חומר חובה לקריאה:

1. מגילות של מזמורים ממדבר יהודה – מיפוי הממצאים והשאלות המחקריות 17.10
 2. מגילת התהילים ממערה 11 – מבט על והתפר בין מזמורי "מקראי" ל"חיצוני" 24.10
מהדורת הטקסט:
Sanders, J., *The Psalms Scroll of Qumran Cave 11 (11QPSa), Discoveries in the Judaean Desert 4*, 1965. Pages 37-38 (Ps 118, Ps 145), pp. 45-46 (Ps 155).
- Flint, Peter W., *The Dead Sea Scrolls and the Book of Psalms* (STDJ 17, Leiden: Brill, 1997). Pages 113-116, 154-155, 174 (טבלאות).
- חזון, אסתר, "מזמורי תהילים במגילות מדבר יהודה", עולם התנ"ך, ספר תהילים ב', ערך גרשון גליל, תל-אביב, דודזון-אתי, 1995, עמ' 282-287.
- אשל, חנן, "מזמורים שאינם בנוסח המסורה המתועדים במגילות ספר תהילים שנמצאו בקומראן", מגילות קומראן: מבואות ומחקרים, ערך מ' קיסטר, ירושלים, יד בן-צבי, 2009, עמודים 209-224.
(על קנא, קנד, בן-סירא נא, המזמור אסכטולוגי ממערה 4)
- אשל, חנן וקנדי-הראל, שלומית, "מזמור קנה – שיר אלף-ביתי מימי הבית השני על החזרה בתשובה", צפנת פענח: מחקרי לשון מוגשים לאלישע קימרן במלאות לו שישים וחמד שנה, ערכו ד' סיון, ד' תלשיר וח' כהן, אוניברסיטת בן-גוריון, תשס"ט, 29-51.
- הורביץ, אבי, בין לשון ללשון, ירושלים, ביאליק, 1972. עמודים 67-73, 79-107, 170-184.

3. השיר לבורא במגילת התהילים ותפילת יוצר אור 31.10

מהדורת הטקסט: Sanders, *The Psalms Scroll* (DJD 4), pages 89-91 and 47

משה ויינפלד, "עקבות של קדושת יוצר ופסוקי דזמרה במגילות קומראן ובספר בן-סירא", תרביץ מה (תשל"ו) 15-26.

חזון, אסתר, "דו-שיח עם המקרא במזמורים ובתפילות מקומראן", מגילות א (תשס"ג), 59-60, 63-66, והסיכום ב-68-70.

4. השיר לציון במגילת התהילים וכיוצא בו בספרות ובתפילה 7.11

מהדורות הטקסט:

קימרון, אלישע, מגילות מדבר יהודה: החיבורים העבריים, כרך שני, ירושלים, יד בן-צבי, תשע"ג, עמודים 352-353.

Sanders, *The Psalms Scroll* (DJD 4), pages 43 and 86-89.

Ulrich, Eugene, et al., "88. 4QPsf" in *Qumran Cave 4 XI: Psalms to Chronicles* (DJD 16), 2000, pages 85-88 and 96-106.

קיסטר, מנחם, "ירושלים והמקדש בקומראן", בתוך מגילות קומראן: מבואות ומחקרים, ערך מ' קיסטר, 477-484 ו-496 (על השיר לציון ושיר בספר טוביה פרק 13).

Morgenstern, Mathew, "The Apostrophe to Zion-A Philological and Structural Analysis," *Dead Sea Discoveries* 14 (2007): 178-198.

5. רשימת חיבורי דוד בחתימת מגילת התהילים, תפקיד הרשימה ואופי המגילה 14.11

Sanders, *The Psalms Scroll* (DJD 4), 91-93.

מזרחי, נועם, "רשימת 'חיבורי דוד', שבמגילת המזמורים מקומראן (11QPsa) כז 2-11 וזיקותיה לתיאורי דוד ושלחמה בספר מלכים ובספר דברי הימים", מגילות ה-ו (תשס"ח) 167-197.

Goshen-Gottstein, Moshe, "The Psalms Scroll (11QPsa): A Problem of Canon and Text," *Textus* 5 (1986): 22-33.

Flint, Peter, *The Dead Sea Scrolls and the Book of Psalms*, 18-26, 148-149, 189-227.

6. מזמור קנד והתפילה לשלומו של המלך יונתן (4Q448) 21.11

מהדורת הטקסט:

Sanders, *The Psalms Scroll* (DJD 4), 39 and 64-70.

Eshel, E. Eshel, H., and Yardeni, A., "448. 4QApocryphal Psalm and Prayer" (DJD 11), 409-425.

אשל אסתר, אשל חנן, ירדני עדה, "חיבור מקומראן ובו קטע ממזמור קנ"ד ותפילה לשלומו של יונתן המלך וממלכתו, "תרביץ ס (תשנ"א) 295-317.

אשל, חנן ואסתר, "התפילה לשלומה של יונתן המלך, מזמור קנד והפשר לישעיה, "תרביץ סז (תשנ"ח) 121-130.

פלוסר, דוד "על הברכה ליונתן המלך, "תרביץ סא (תשנ"ב) 297-300.

קימרון, אלישע, "הערה לתפילה לשלומו של יונתן המלך, "תרביץ סא (תשנ"ב) 565-567.

Main, Emmanuelle, "For King Joshua or Against? The Use of the Bible in 4Q448," in *Biblical Perspectives: Early Use and Interpretation of the Bible in Light of the Dead Sea Scrolls* (ed. M. E. Stone and E. G. Chazon; STDJ 28; Brill: Leiden, 1998), 113-135.

7. שירי המשכיל וההגנה מפני שדים (4Q510-511) 28.11

ניצן, בילהה, "שירי שבח 'לפחד ולבהל' רוחות רשע (4Q510 ו 4Q511)" תרביץ 55 (תשמ"ה) 19-46. תא שמע, ישראל, "הערות לשירי שבח מקומראן, "תרביץ 55 (תשמ"ה) 440-442.

8. הקינות מקומראן והביקורת החברתית-פוליטית (4Q179, 4Q501)

הטקסטים במאגרי מידע של הספרייה *Library Electronic/5 Reader Scrolls Sea Dead*

Berlin, Adele. "Quman Laments and the Study of Lament Literature," *Liturgical Perspectives: Proceedings of the Fifth International Symposium of the Orion Center* (ed. Chazon; Leiden: Brill, 2003) 1-17.

Horgan, Mauyra, "A Lament over Jerusalem (4Q179)," *Journal of Semitic Studies* 18 (1973) 222-224. The whole article is pages 222-234. It is on the Journal's homepage.

9. תפילת יוסף והפולמוס נגד השומרונים (4Q372)

מהדורת הטקסט:

4Q372.4QNarrative and Poetic Compositionb in DJD 28:151-154,167-178.

Or, DSSReader volume 3. התעודה מספר לפי המגילות של מידע במאגרי

אשל, חנן, "תפילת יוסף מקומראן, פפירוס ממצדה והמקדש השומרוני בהרגריזים, "ציון נו (תשנ"א)

חזון, אסתר, "דו-שיח עם המקרא, " מגילות א (תשס"ג) 66-70.

Schuller, "The Psalm of 4Q372 1 Within the Context of Second Temple Prayer," *Catholic Biblical Quarterly* 54 (1992) 67-79.

10. מגילת המזמורים הלא-קנונים והייחוס הפסודו-אפיגרפי (4Q380-381)

מהדורת הטקסט:

Schuller, *Non-Canonical Psalms*, pages 21-38 and text with commentary on 4Q380 1, 4Q381 1, 15, 24, 31, 33, 69, 76-67. The final edition of 4Q380-4Q381 is in:

Schuller, "4QNon-Canonical Psalms A, B," *Qumran Cave 4 VI: Poetical and Liturgical Texts, Part 1* (DJD 11; ed. Eshel et al.; Oxford: Clarendon, 1998) 75-164.

"תפילת מנשה, " בתוך: כהנא, אברהם, הספרים החיצוניים, כרך א.2, עמודים שלב-שלה.

William M. Schniedewind, "A Qumran Fragment of the Ancient 'Prayer of Manasseh,' *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 108 (1996) 105-107.

11-12. ההודיות של כת מדבר יהודה - הודיות הקהל והודיות המורה

מהדורות טקסט:

Hartmut Stegemann with Eileen Schuller, trans. of texts by Carol Newsom, *1QHodayota with Incorporation of 1QHodayotb and 4QHodayota-f* (DJD 40; Oxford: Clarendon, 2009).

פירוש:

ליכט, מגילת ההודיות, ירושלים, 1957.

שולר, איילין, "מגילת ההודיות, " בתוך: מגילות קומראן: מבואות ומחקרים, ערך מ' קיסטר, 261-273.

Chazon, Esther G., "Liturgical Function in the Cave 1 Hodayot Collection," in *Qumran Cave 1 Revisited* (ed. D. K. Falk et al.; STDJ 91; Leiden: Brill, 2010) 135-149.

Newsom, Carol A., *The Self as Symbolic Space: Constructing Identity and Community at Qumran* (STDJ 52; Atlanta: SBL, 2004), chapters 5 and 6.

חומר לקריאה נוספת:

אין

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 30 %
הגשת עבודה 70 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

דרישות הקורס:

נוכחות בלפחות 80% מהשיעורים והשתתפות פעילה בהם.
הכנה מראש של הטקסט הנלמד וקריאת ביבליוגרפיה החובה לשיעור.
הצגת רפרט בכתב (7-10 עמודים) או בעל פה (45 דקות) במהלך הקורס.
(עבודה סמינריונית - לא חובת הקורס אלא על פי בקשת התלמיד).